

UNIVERZITET CRNE GORE

Fakultet političkih nauka



Djelovanje EU u krizama na teritoriji bivše Jugoslavije

Tamara Starovlah Đogo,
student specijalističkih studija „Evropske studije“

Podgorica, mart/april 2020. godine

PREDISTORIJA – SPORAZUMI SFRJ i EEZ

Jugoslavija aktivno učestvovala u procesima Evropskih integracija, mada iz ideoloških razloga nikada nije postala članica EEZ/EZ/EU:

- 1949. godine postala članica Savjeta Evrope;
- 1953. godine postala članica Balkanskog saveza (posredno NATO-a, godinu dana prije Zapadne Njemačke);
- 1962. Savjet ministara EEZ prihvatio otpočinjanje pregovora o saradnji sa SFRJ (**prva socijalistička zemlja kojoj je ovo dozvoljeno**);
- 1967. potpisana „Deklaracija o odnosima između SFRJ i EEZ“;
- 1970. potpisan trogodišnji trgovinski sporazum između EEZ i SFRJ;

PREDISTORIJA–SPORAZUMI (nastavak)

- 1971. SFRJ postaje članica Evropskog programa naučne i tehničke saradnje;
- 1971. usvojena „Opšta šema preferencijala u ekonomskoj saradnji EEZ i SFRJ“, koja se bavila širim dijapazonom pitanja od same trgovine (finansije, nauka i tehnologija, poljoprivreda, industrija, socijalna zaštita);
- 1976. „Beogradska deklaracija“ (Deklaracija o regulisanju odnosa SFRJ i EZ);
- 1980. „Sporazum o saradnji SFRJ i EZ“;
- 1983. SFRJ postala zemlja–posmatrač u EFTA;
- 1990. SFRJ potpisuje PHARE program (prva poslije Poljske i Mađarske).

PREDISTORIJA – PRVA JUGOSLOVENSKA KRIZA (u 1960–im i početkom 1970–ih)

EKONOMSKA KRIZA

- U periodu 1946–1961. oko 5 miliona Jugoslovena prešlo sa sela u gradove. Jugoslovenska industrija nije mogla da ih uposli što je početkom 1960–ih dovelo do porasta nezaposlenost;
- 1963. vlasti SFRJ odlučuju da dopuste emigraciju kako bi smanjile nezaposlenost i povećale devizne prilive. U periodu 1963–1981. Jugoslaviju napušta 836.000 stanovnika (3,8% populacije) od čega 61% odlazi u Njemačku, 12% Austriju, 5% Francusku;
- Nezaposlenost opada. Jugoslavija ponovo prelazi na suficit tekućeg računa.

POLITIČKA KRIZA

- Smjena Aleksandra Rankovića 1966. godine;
- Hrvatsko proljeće (1967–1971);
- Ustav SFRJ iz 1974. (decentralizacija kao kraj krize),



- Tek od oktobra 1970. članice EEZ počinju da usaglašavaju svoje spoljne politike – Evropska politička saradnja (6–mesečni sastanci ministara inostranih poslova), zbog čega EEZ nije imala jedinstven pristup prvoj jugoslovenskoj krizi.

Politički odnosi EEZ i SFRJ (1957–1987)



Partnerstvo sa usponima i padovima:

–1957. Zapadna Njemačka prekinula diplomatske odnose sa SFRJ usljed jugoslovensog priznanja Istočne Njemačke (Hajštajnova doktrina)

– Problem ustaške emigracije u Njemačkoj i Austriji u ranim 1960–im, sa nekoliko terorističkih napada na jugoslovenske ambasade i ubistava emigranata koje je organizovala UDBA

–1968. Jugoslavija podržala Čehoslovački otpor SSSR–u što nailazi na odobravanje u zemljama članicama EEZ

–1968. godine Vilijam Brant posjetio Jugoslaviju kao dio *Ostpolitika* i sa predsjednikom Titom dogovorio 1 milijardu DM odštete za ratna razaranja u toku II svjetskog rata

–1968. uspostavljena stalna misija SFRJ pri EEZ

–1973. Zapadna Njemačka obnavlja diplomatske odnose sa SFRJ

–1980. uspostvaljena stalana misija Komisije EZ u Beogradu

–1982. nakon ulaska Grčke u EZ Jugoslavija počinje da graniči sa EZ i potpisuje poseban sporazum

KRIZA I NESTANAK SFRJ



Ekonomska kriza:

- prva naftna kriza (iz 1973.) i druga (iz 1979.) dovele su do pretjeranog zaduživanja SFRJ i permanentnog trg. deficita (zadnji suficit ostvaren 1973)
- u periodu 1974–1980. SFRJ svake godine trošila 15% nego što je proizvodila
- početkom 1980-ih pod uticajem restriktivne monetarne politike u SAD (dolazak Regana) kamatne stope rastu i mnoge zemlje Latinske Amerike i istočne Evrope suočavaju se sa nemogućnošću vraćanja uzetih inokredita;
- u martu 1982. godine Privredna banka Zagreb nije mogla da plati ratu spoljnog duga
- SFRJ isprva pokušava sama da se izvuče iz krize (racionalisanje = nestašice nafte, deterdženta, kafe itd, izvoz po savku cijenu, troši cjelokupne devizne rezerve zemlje (4,5 milijardi \$ te godine), ali sve to nije uspjelo da spriječi bankrot zemlje.
- 1983. SIV (savezno izvršno vijeće) prihvata stroge uslove MMF-a u zamjenu za kredit i dogovor sa Pariškim i Londonskim klubom povjerilaca o reprogramiranju dugova;
- Program uspijeva (1979. izvoz je pokrивao 48,5% uvoza, 1989. izvoz je pokrивao 88% uvoza, SFRJ je uredno vraćala dospelje rate kredita), ali po cijenu rasta nezaposlenosti (stopa nezapsolenosti je 1980. iznosila 13,5% da bi se do 1990. popela na 20,2%) i inflacije (1989. 1240%)

Politička kriza:

- Nemini na Kosovu (mart i april 1981.)
- 8. sjednica CK Saveza komunista Srbije (septembar 1987. – uspon Slobodana Miloševića)
- Demonstracije i smjena pokrajinskog rukovodstva u Srbiji
- Demonstracije i smjena republičkog rukovodstva Crne Gore (januar 1989.)
- Ukidanje autonomije SAP Vojvodina i SAP Kosovo (mart 1989.)
- 14. Kongres SKJ (raspad SKJ) – (januar 1990.)
- Prvi višepartijski izbori u SFRJ (april 1990.)
- Parlament Slovenije ukida važenje saveznih zakona u Sloveniji (oktobar 1990).
- Referendum o nezavisnosti Slovenije (23. decembra 1990.)

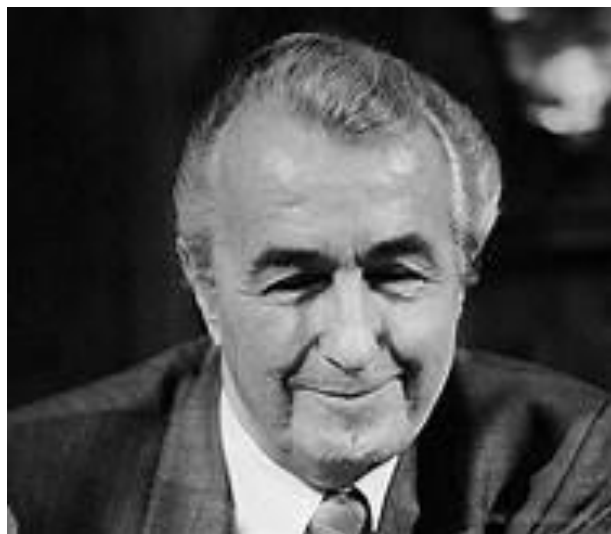
Reakcija EZ/EU na krizu u SFRJ

1. Pokušaj očuvanja cjelovitosti SFRJ kroz ubrzano priključenje EU;
2. Pokušaj posredovanja za mirnu disoluciju;
3. Priznanje nezavisnosti republika SFRJ;
4. Pokušaji posredovanje za okončanje sukoba u BiH;
5. Pokušaji posredovanje za okončanje sukoba u Republici Hrvatskoj;
6. Posredovanje u Kosovskoj krizi 1998/99.
7. Posredovanje u krizi u Sjevernoj Makedoniji 2001.
8. Posredovanje prilikom osamostaljenja/obnove državnosti Crne Gore

Pokušaj očuvanja cjelovitosti SFRJ kroz ubrzano priključenje EZ/EU – Jugoslovenska strana



- ▶ Ante Marković (premijer SFRJ) i Budimir Lončar (ministar inostranih poslova SFRJ) jasno su se izjasnili u korist priključenja EZ, a protiv raspada zemlje i jačanja nacionalizma.
- ▶ Zbog toga je krajem 1989. SFRJ inicirala potpisivanja sporazuma o članstvu sa EZ/EU
- ▶ Savezna vlada je, takođe, tražila da SFRJ iz pozicije posmatrača (od 1983.) postane punopravna članica EFTA već početkom 1991.
- ▶ Skupština SFRJ je 25.4.1991. donijela „*Deklaraciju o evropskim integracijama*“.



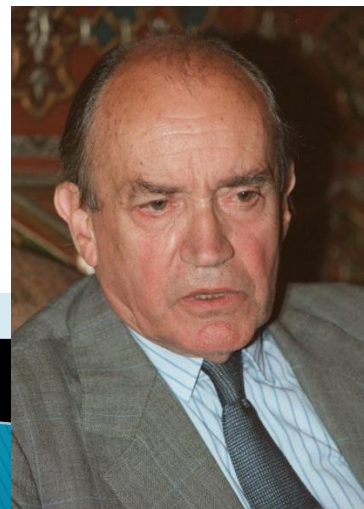
„Trebalo li da vratimo točak istorije nazad i da platimo cijenu koju smo već platili?! Zabluda ćemo plaćati siromaštvom, trovanjem duha i položajem daleke periferije u Evropi...“

Pokušaj očuvanja cjelovitosti SFRJ kroz ubrzano priključenje EU (EU strana)

▶ Za priključenje Evropskoj zajednici snažnu podršku SFRJ je dobila od Claude Cheysson-a (član Delorove komisije zadužen za Mediteransku politiku i odnose Sjever-Jug). Ipak, pregovori nisu odmah započeti.



▶ U maju 1991. (nakon samog početka sukoba u Sloveniji i Hrvatskoj) delegacija EZ na najvišem nivou (Žak Delor, Predsjednik EK, Žak Sater, Premijer Luksemburga i Hans Van de Bruk, ministar inostranih poslova Danske) ponudila je ulazak SFRJ u EU po skraćenoj proceduri, te pomoć od 5,5 milijardi \$ kao podršku reformama premijera Markovića.



Nejasnoće oko Delorove ponude SFRJ

1. Trenutni pristup ili otpočinjanje pregovora?
 - odmah (Gligorov)
 - hitno otpočinjanje pregovora o članstvu (Kučan)
2. Odnos EU prema samoopredjeljenju naroda:
 - EU će priznati ishode referendumu (Gligorov)
 - EU preferira konfederalnu Jugoslaviju (Kučan)
3. Evropski prijedlog ili evro-atlanski
 - primarno Evropski (Gligorov)
 - evro-atlanski (Kučan)

„Jugoslovenski“ odgovor

Prijedlog su odmah odbili Slobodan Milošević (Predsjednik Srbije) i Franjo Tuđman (Predsjednik Hrvatske), iz različitih razloga (Milošević za jačanje centralne vlasti, Tuđman za nezavisnost Hrvatske).

Za prihvatanje je bio Alija Izetbegović (Predsjednik predsjedništva BiH).

Savezna vlada se praktično nije ništa ni pitala budući da su skoro svi instrumenti vlasti (osim JNA i Narodne banke) bili u rukama republika.

Podjele unutar EZ/EU po pitanju budućnosti SFRJ

- Helmut Kol (Helmut Cole), kancelar Njemačke bio za priznavanje prava republika na samoopredjeljenje (i time disolucije SFRJ);
- Fransoa Miteran (Francois Mitterrand), Predsjednik Francuske i Džon Mejdžer (John Major), Premijer Velike Britanije, te predjednici Italije i Španije su bili za očuvanje teritorijalog integriteta SFRJ tj. protiv priznavanja nezavisnosti republika.
- Njemački pristuo odnio je prevagu tokom pregovora u Matrihtu (decembar 1991 –januar 1992). U Matrihtu je dogovoreno i da Evropska politička saradnja (koja je postojala od 1970), bude zamjenjena Zajedničkom vanjskom i bezbjedonosnom politikom EU.



Pokušaji posredovanja za mirnu disoluciju

- Posrednička misija EZ od 28.6.1991.
- Badinterova komisija
- Karington–Kutiljerov plan za BiH

Posrednička misija EZ od 28.6.1991.

25.6.1991. Slovenija i Hrvatska proglašavaju nezavisnost

27.6. 1991. počinje desetodnevni rat u Sloveniji

28.6.1991. EK šalje tročlanu posredničku misiju koja je trebala zaustaviti rat

Sastav misije: Žak Post, Đani de Mikelis i Hans van den Bruk

Strane u pregovorima: S. Milošević (Srbija), B. Jovića (Predsedništvo SFRJ), M. Kučan (Slovenija) i F. Tuđman (Hrvatska)

Postignuti sporazum:

- 1) S. Mesić biće izabran za predsednika Predsedništva SFRJ,
- 2) da će biti obustavljeni oružani napadi i
- 3) da će se zaustaviti primena Deklaracija o nezavisnosti Slovenije i Hrvatske na 3 meseca

Badinterova komisija

Nakon što su Hrvatska i Slovenija 25.6.1991. godine proglasile nezavisnost, pa tu odluku „stavile van snage na 3 mjeseca“ pod pritiskom EZ, formirana je posebna arbitražna komisija da ispita pravne osnove za ove odluke.

Komisiju je 27.8.1991. godine formiralo Vijeće ministara EZ.

Sastav komisije:

- *Robert Badinter*, predsjednik Ustavnog suda Francuske
- *Roman Herzog*, predsjednik Saveznog ustavnog suda Njemačke
- *Aldo Corasaniti*, predsjednik Ustavnog suda Italije
- *Francisco Tomás y Valiente*, predsjednik Ustavnog suda Španije
- *Irene Petry*, predsjednica Ustavnog suda Belgije

Mišljenje komisije:

Iako su mišljenja komisije stigla dosta kasno (sve do januara 1993. godine) ona su uticala na međunarodne odnose:

- Granice Republika SFRJ se trebaju smatrati državnim granicama i nepovredive su
- SFRJ se raspala i ne postoji, a SRJ nije nasljednica SFRJ



Karington–Kutiljerov plan

U februaru 1992. godine, nakon što su 9.1.1992.godine srpski poslanici u Parlamentu BiH proglasili Srpsku Republiku BiH, a prije održavanje referendumu o nezavisnosti BiH koji je već bio zakazan za 1.3.1992, Evropska komisija je organizovala konferenciju kako bi pokušala spriječiti izbijanje rata u BiH.

Autori plana: Lord Karington (Lord Carrington), bivši ministar inostranih poslova Velike Britanije i Hoze Kutiljer (Jose Cutileiro).

Sadržina plana: Plan je previđao decentralizaciju BiH, koja bi postala nezavisna država sačinjenu iz 10 kantona i distrikta Sarajevo kao multietičkog centra države.



Sudbina Karington–Kutiljerovog plana

- 11. Marta 1992. godine srpski poslanici u parlamentu BiH (tzv. Skupština srpskog naroda u BiH) odbijaju plan i predlažu svoje mape.
- Kutiljer odbija ove promjene i stavlja finalnu verziju plana na izjašnjenje po principu uzmi–ili–ostavi;
- 18. Marta 1992. plan prihvataju Alija Izetbegović u ime bošnjaka, Radovan Karadžić u ime bosanskih Srba i Mate Boban u ime bosanskih Hrvata;
- 28. Marta 1992. godine Alija Izetbegović povlači svoj potpis usljed protivljenja decentralizaciji BiH koja bi bila praćena stvaranjem kantona sa nacionalnim većinama u njima
- **1. aprila počinje rat u BiH**

Priznanje nezavisnosti Slovenije, Hrvatske, Makedonije i BiH od strane zemalja članica EU 12



Priznanje nezavisnosti Slovenije i Hrvatske

Obje zemlje nezavisnost proglasile istovremeno 25.6.1991.
te zatim odložile važenje na 3 mjeseca)

Sve zemlje tadašnje članice EU su priznale Sloveniju i Hrvatsku 15.1.1992.

Istog dana (15.1.1992.) Sloveniju i Hrvatsku su kao nezavisne zemlju priznale i Austrija, Bugarska, Kanada, Mađarska, Malta, Norveška, Poljska, Švajcarska

SAD 7.4.1992.

Slovenija i Hrvatska postaju članice UN-a 22.5.1992.



Priznanje nezavisnosti Makedonije

Nezavisnost proglašena 25. septembra 1991. godine

Zbog protivljenja Grčke korištenju termina „Makedonija, ova zemlja je primljena u UN i to pod imenom FYRM (Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija) tek 8. aprila 1993. godine. SAD su tek 8. februara 1994. priznale Makedoniju



Priznanje nezavisnosti BiH

Proglašenje nezavisnosti 6.3.1992.

Bugarska 31.1.1992. (prva zemlja koja je priznala BiH, prije proglašenja nezavisnosti)

Španija – 12.3.1992.

Njemačka – 6.4.1992.

Danska i Irska 7.4.1992.

Austrija i Francuska 8.4.1992.

Italija i Mađarska 9.4.1992.

Belgija i Finska 10.4.1992.

Estonija 1.6.1992.

Češka 8.2.1993.

SAD (8.4.)

BiH postaje članica UN-a 22.5.1992. godine.

**Mirovni planovi za okončanje
ratova u BiH i Hrvatskoj sa
učešćem EU/Zemalja članica EU**

Vens–Ovenov plan

Zajednički plan UN i EU sačinjen u januaru 1993. godine.

Autori plana:

Sajrus Vens (Cyrus Vance), državni sekretar SAD u periodu 1977–1980. u ime UN-a, te Lord Dejvid Oven (Lord David Owen), ministar inostranih poslova Velike Britanije u periodu 1977–1979, u ime EU.

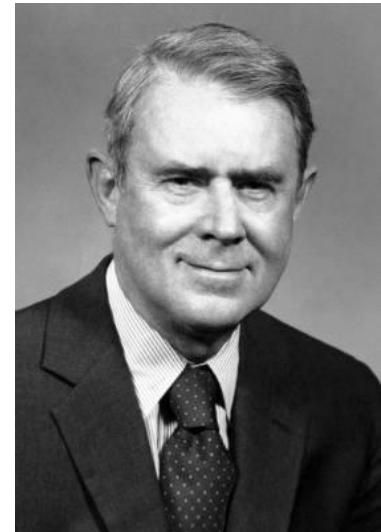
Sadržina plana:

Plan je slično Karington–Kutiljerovom planu predviđao postojanje 10 regiona sa izvjesnom dozom autonomije.

Sudbina plana:

Radovan Karadžić, tadašnji predsjednik Republike Srpske je potpisao plan 30.aprila 1993. godine, uz uslov da ga potvrdi Narodna skupština Republike Srpske.

Narodna skupština Republike Srpske je raspisala referendum o planu gdje je 96% izašlih na referendum glasalo protiv.



Oven–Stoltenbergov plan

Zajednički plan UN-a i EU sačinjen u avgustu 1993, nakon propasti Vens–Ovenovog plana.

Autori plana:

Lord Oven (Lord Owen) i Torvald Stoltenberg (Thorvald Stoltenberg), ministar odbrane, ministar inostranih poslova Norveške u periodu 1979–1981, 1987–1989 i 1990–1993.



Sadržina plana:

Konfederalno uređenje BiH, sačinjene od tri etnički zasnovana entiteta.

Sudbina plana:

Odbila ga bošnjačka strana nezadovoljna prvenstveno mapama prema kome bi se srpski entitet prostirao na 52% teritorije BiH, bošnjački na 30% i hrvatski na 18%.

Plan kontakt grupe

Plan iz jula 1994. godine.

Autori plana:

U sačinjavanju ovog plana nije učestvovala EU, ali jesu njene članice: Njemačka, Francuska i Velika Britanija (zajedo sa SAD i Rusijom).

Sadržaj plana:

Konfederalno uređenje BiH sačinjene od dva entiteta, pri čemu bi se Hrvatsko-bošnjačka federacija (nastala Vašingtonskim sporazumom iz marta 1994.) prostirala na 51% teritorije BiH, a Republika Srpska na 49%. (to rješenje će kasnije biti prenijeto u Dejtonski mirovni sporazum).

Sudbina plana:

Predstavnici bošnjaka i hrvata su prihvatili plan, dok ga je odbila srpska strana, nakon referendumu. Osnovna primjedba srpske strane bila je podjela teritorije Republike Srpske na dva međusobno nepovezana dijela (tražen je koridor kroz Brčko). Planu se posebno protivila Srpska pravoslavna crkva.

Dejtonsko–pariški mirovni plan/sporazum



- Usljedio nakon uspješnih mirovnih pregovora iz novembra 1995. godine, održanih u bazi Rajt–Peterson, Dayton, Ohajo.
- Po sadržini dosta sličan planu Kontakt grupe iz jula 1994. godine.
- Do dogovora došlo nakon pritiska na rukovodstvo Republike Srpske od strane NATO–a (operacija „Namjerna sila“ iz avgusta/septembra 1995) i SR Jugoslavije (sankcije uvedene krajem 1994. nakon odbacivanja plana Kontakt grupe);
- Iako se radi o planu koji je u najvećoj mjeri bio djelo američkog diplomate Ričarda Holbruka (Richard Holbrooke), dogovorenom u američkoj bazi, samo potpisivanje sporazuma simbolično je upriličeno je u Parizu 14.12.1995. godine;
- Da je BiH prije svega evropsko pitanje moglo se vidjeti i po tome što su svjedoci ovog međunarodnog ugovora bile: u ime EU – premijer Španije Filip Gonzales, u ime Francuske – predsjednik Žak Širak, u ime Njemačke – kancelar Helmut Kol, u ime Velike Britanije – premijer Džon Mejdžor, te predsjednik SAD Bil Klinton i Premijer Rusije Viktor Černomidin.

Plan Z-4

Plan iz decembra 1994/januara 1995. godine.

Autori plana:

Piter Galbrat (Peter Galbraith), ambasador SAD u Hrvatskoj, Leonid Kerestedžianc (Leonid Kerestedjants), ambasador Rusije u Hrvatskoj i Gert Hinrič Arens (Geert-Hinrich Ahrens), predstavnik Njemačke u Kontakt-grupi.

Sadržaj plana:

Široka autonomija za Republiku Srpsku Krajinu unutar Hrvatske, sa mogućnošću uspostavljanja specijalnih veza sa SR Jegoslavijom.

Sudbina plana:

Vođstvo Republike Srpske Krajine je odbilo da primi plan, uz podršku Slobodana Miloševića koji se pribojavao da bi sličan plan uskoro mogao da bude ponuđen za Kosovo).

U avgustu 1995. uslijedila je operacija Hrvatske vojske „Oluja“ kojom je vojno poražena RSK.

Angažovanje EU u Kosovskoj krizi 1998/99. godine

- Sukobi OVK i policije Srbije započeli su 1996. godine (sa istorijom albanskih protesta protiv srpskih vlasti od kojih su najznačajnije one iz 1981. i 1989.)
- Do 1998. godine EU i međunarodna zajednica se nije direktno angažovala na smirivanju sukoba
- 15.6.1998. EU uvela ekonomske sankcije Srbiji, te pozvala strane na okončanje sukoba i početak pregovora (samit EU u Kardifu),
- Francuska, Velika Britanija, Španija i Belgija podržale stajalište SAD da je legitimna vojna intervencija kako bi se zaustavilo nasilje.
- Njemačka, Italija i Danska se u početku protivile intervenciji bez saglasnosti UN-a
- Do sredine marta zemlje članice NATO-a se složile da započnu vojnu intervenciju, te je 24.3. 1999. godine započeta operacija „Saveznička sila“
- U intervenciji, pored aviona SAD, bile angažovani avioni Francuske, Velike Britanije, Njemačke, Holandije, Belgije, Španije, Portugala i Danske.

Kumanovski sporazum i Rezolucija 1244 UN-a

Operacija „Saveznička sila“ okončana vojno-tehničkim sporazumom iz Kumanova od 9.6.1999. godine.

Sadržina sporazma:

Povlačenje vojske i policije Srbije sa teritorije Kosova, ulazak snaga NATO-a na Kosovo radi obezbjeđivanja bezbjednosti, razoružavanje OVK-a.

Dan nakon potpisivanja Kumanovskog sporazuma Savjet bezbjednosti UN-a usvojio Rezoluciju br. 1244 kojim je odobreno međunarodno vojno i civilno prisustvo na Kosovu (jedno je Kina bila uzdržana). Prema ovoj rezoluciji Kosove je ostalo u sastavu Srbije, ali je upravu nad njim preuzela civilna administracija UN-a, dok se ne dogovori široka autonomija i suštinska samouprava koju bi preuzele vlasti koje izaberu građani Kosova.

Proglašenje nezavisnosti Kosova

Skupština Kosova je 17.2.2008. godine proglasila nezavisnost od Srbije

- Skupština Srbije 18.2.2008. donijela odluku o stavljanju odluke o proglašenju nezavisnosti Kosova van snage kao protivustavne

Zemlje EU koje su priznale nezavisnost Kosova:

- Francuska i Velika Britanija 18.2.2008.
- Njemačka 20.2.2008.
- Letonija 20.2.2008.
- Italija, Danska, Estonija i Luksemburg 21.2.2008.
- Belgija 24.2.2008.
- Poljska 26.2.2008.
- Austrija 28.2.2008.
- Isrka 29.2.2008.
- Švedska i Holandija 4.3.2008.
- Sloveija 5.3.2008.
- Finska 7.3.2008.
- Mađarska i Hrvatska 19.3.2008.
- Bugarska 20.3.2008.
- Litvanija 6.5.2008.
- Češka 21.5.2008.
- Malta 21.7.2008.
- Portugal 7.10.2008.

Zemlje članice EU koje nisu priznale nezavisnost Kosova: Španija, Grčka, Slovačka, Rumunija i Kipar.

Kosovo je članica MMF-a i Svjetske banke, ali ne i UN-a.

Pregovori Srbije i Kosova

Rješavanje statusa Kosova na sebe je preuzela EU tako da od 2011. godine traju pregovori Srbije i Kosova uz posredovanje EU. Rješavanje ovog pitanja je preduslov za ulazak i Srbije i Kosova u EU:

Značajan pomak napravljen 2013. godine sa potpisivanjem Briselskog sporazuma o normaizaciji odnosa Srbije i Kosova

Potpisnici sporazuma:

Ivica Dačić, premijer Srbije

Hašim Tači, premijer Kosova

Dogovor postignut uz posredovanje Ketri Ešton (Catherine Ashton), podpredjdnica EK u periodu 2009–2014.

Sadržaj sporazuma:

Uspostavljanje zajednice srpskih opština, integraciju policije na sjeveru u Policiju Kosova, održavanje izbora na cijelom Kosovu po zakonima Kosova, energ. i telekomunikaciona pitanja i uzdržavanje od međusobnog blokiranja na EU putu.



Pregovori Srbije i Kosova

- Od 2013. do 2018. godini vođeni pregovori o zaključenju konačnog sporazumu o normalizaciji odnosa Srbije i Kosova.
- 2018. godine Aleksandar Vučić (predsjednik Srbije) i Hašim Tači (Predsjednik Kosova) bili blizu dogovora o međusobnom priznanju uz razmjenu teritorija čemu su se suprotstavile neke članice EU (naročito Njemačka).
- Posrednik prilikom pregovora bila Frederika Mogerini (Federica Mogherini), podpredsjednik EK u periodu 2014–2019.
- Od novembra 2018. godine pregovori „zaleđeni“ nakon što je Kosovo uvelo 100% takse na robu iz Srbije i BiH.



Posredovanje EU u rješavanju krize u Makedoniji 2001.

- u martu 2001. godine pripadnici ONA (Oslobodilačke nacionalne armije) su izvršili prve napade na policijske snage Makedonije. Uskoro se sukob rasplamsao i trajao je do kraja septembra 2001. godine.
- početkom avgusta dolazi do uspostavljanja primirija zahvaljujući naporima SAD i EU
- NATO provodi operaciju razoružavanja ONA pod nazivom *Presudna žetva*
- 13. avgusta 2001. godine potpisan Ohridski sporazum



Ohridski sporazum



Sporazum potpisan 13. avgusta 2001. godine

Autori sporazuma:

Džejms Perdju (James Pardew), predstavnik SAD, karijerni diplomata
Fransoa Leotar (Francois Leotard), predstavnik EU, ministar u Vladi
Francuske u periodu 1986–88 i 1993–1995.

Sadržaj sporazuma:

Izmjena Ustava Makedonije kojima se albanskoj etničkoj zajednici daje 15 manjinskih prava sa akcentom na uvođenje albanskog jezika kao drugog službenog jezika na područjima gdje je učešće albanske populacije preko 20% ukupnog stanovništva, zastupljenost predstavnika Albanaca u izvršnoj i sudskoj vlasti, zastupljenost Albanaca u policijskim snagama i vojsci itd.

Osamostaljenje /obnova državnosti Crne Gore

- Nakon osamostaljenja Slovenije, Hrvatske, Makedonije i BiH, Srbija i Crna Gora su Ustavom donesenom 27.4.1992, formirale Saveznu Republiku Jugoslaviju (nakon što se na prvom referendumu održanom 1.marta o državnom statusu Crne Gore, velika većina građana izjasnila za formiranje zajedničke države sa Srbijom).
- Od 1996. godine, a naročito od 1997. godine rukovodstvo Crne Gore iskazuje nezadovoljstvo politikom Srbije i želju za redefinisanjem odnosu u zajedničkoj državi.
- Crna Gora 2. novembra 1999. godine uvodi njemačku marku kao zvanično sredstvo plaćanja, odbila je da uvede vanredno stanje tokom NATO intervencije iz 1999, uvela policijske kontrole na granici sa Srbijom;
- Predsjednik Crne Gore Milo Đukanović je nakon okončanja NATO intervencije poslao Slobodanu Miloševiću, tadašnjem predsjedniku SRJ dokument pod nazivom *Platforma za redefiniciju odnosa Crne Gore i Srbije*, na koju Milošević nije odgovorio. U ovom dokumentu Crna Gora još uvijek nije predlagala disoluciju.

Osamostaljenje / obnova državnosti Crne Gore

- Nakon što je 5. oktobra 2000. godine Demokratska opozicija Srbije (DOS), uspjela da preuzme vlast od Slobodan Miloševića, rukovodstvo Crne Gore izrazilo je želju da se formira nova državna zajednica dvije nezavisne i međunarodno priznate države.
- Tokom 2001. godine vođeni su neuspješni pregovori između Vlade Crne Gore, predvođene Milom Đukanovićem i Vlade Srbije, predvođene Zoranom Đinđićem o preuređenju zajedničke države.
- Od decembra 2001. godine u ove pregovore se uključuje EU, koju je predstavljao Havijer Solana (Javier Solana) koji se zalagao za opstanak zajedničke države.
- Dogovorom od 14. marta 2002. godine formirana je Državna zajednica Srbija i Crna Gora, sa pravom Crne Gore da nakon tri godina organizuje referendum o svom državnom statusu.



Referendum o nezavisnosti Crne Gore

- Održan 21. maja 2006. godine.
- Na referendumu je 55,49% građana glasalo Za nezavisnost, dok je 44,51% bilo Protiv.
- Referendumu je prethodilo donošenje posebnog Zakona o referendumu koji je donijet uz saglasnost velike većine stranaka u Crnoj Gori. Prema ovome zakonu, kvalifikovana većina za uspjeh referenduma bila je definisana na 55% što je bio prijedlog slovačkog diplomate Miroslava Lajčaka koji je ispred EU učestvovao u definisanju referendumske procesa koji će prihvatiti svi akteri u Crnoj Gori.
- Kako bi se obezbjedila neupitnost rezultata ovog referenduma na čelu Republičke referendumske komisije nalazio se također slovak František Lipka.
- Na čelu Posmatračke misije Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope nalazio se Žan Šarl Gadeto iz Monaka.





Priznanje nezavisnosti Crne Gore

Nezavisnost proglašena 3. juna 2006. godine

Austrija, Češka, Estonija, Bugarska, Hrvatska, Letonija, Malta, Mađaska i Makedonja priznale CG kao nezavisnu državu 12.6.2006.

Velika Britanija, Francuska, Grčka, Rumunija i Slovačka – 13.6.2006.

Njemačka, Italija, Švedska – 14.6.2006.

Danska – 15.6.2006.

Holandija i Španija – 16.6.2006.

Irska, Poljska i Slovenija – 20.6.2006.

Litvanija – 22.6.2006.

Finska – 29.6.2006.

SAD – 12.2006.

Crna Gora postala je članica UN 28.6.2006.

Literatura:

1. Đukanović, D (2017), *SFR Jugoslavija i Evropska ekonomska zajednica: od uspešne saradnje i potencijalnog članstva do suspenzije svih sporazuma*, dostupno na:
https://yuhistorija.com/serbian/autori_djukanovic.html
2. Kovačević, Ž. (2010), *Diplomatsko pregovaranje*, Albatros plu, Beograd.
3. Ristanović, A., „*Odnosi SFRJ sa EEZ*“, 6. oktobar 2015. Dostupno na:
https://prezi.com/dyzbkd0vgzz_/odnosi-sfrj-sa-eez/
4. „*Deklaracija Skupštine SFRJ o evropskim integracijama*“, **Službeni list SFRJ**, br. 30, Beograd, 26. aprila 1991, str. 542.
5. http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/bilateralni_odnosi/datumi_priznanja_i_uspostave_diplomatskih_odnosa/?id=6
6. <http://www.mvp.gov.me/rubrike/bilateralni-odnosi/Tabela-priznanja-i-uspostavljanja-diplomatskih-odn>
7. <https://www.6yka.com/novosti/zasto-je-bivsa-sfrj-odbila-ponudu-za-brzi-ulazak-u-eu-i-5-milijardi-pomoci-a-sta-su-zeljeli-milosevic-i-tudman>
8. <https://www.intermagazin.rs/secanje-na-bolju-proslost-obrisi-ekonomije-socijalisticke-jugoslavije-1945-1991/>